
**Sprawozdanie z konferencji międzynarodowej
pt. 1918 rik w istorii Centralno-Schidnoj Jewropy:
do 100-riczczia progłoszenia niezaleźności
UNR ta 100-riczczia jeidorożenija polskoj
dierzawnosti, Charków, 27–29 wrzeźnia 2018 r.**

W dniach 27–29 wrzeźnia 2018 r. w gmachu Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu im. W.N. Karazina odbyła się konferencja międzynarodowa z okazji 100 rocznicy ogłoszenia niezaleźności Ukraińskiej Republiki Ludowej i 100 rocznicy odrodzenia państwa polskiego. Oprócz gospodarza konferencji jej organizatorami były uczelnie polskie i ukraińskie: Charkowski Narodowy Uniwersytet Gospodarki Miejskiej im. O.M. Bekietowa, Czarnomorski Narodowy Uniwersytet im. P. Mohyły w Mikołajowie, Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Wsparcia konferencji udzielili Konsulat Generalny Rzeczpospolitej Polskiej w Charkowie (który m.in. pokrył koszty przelotu samolotem i zakwaterowania w hotelu niektórych uczestników polskich) oraz Kanadyjski Instytut Studiów Ukraińskich Uniwersytetu Alberta (University of Alberta). Roboczymi językami konferencji były: ukraiński, polski, angielski i rosyjski. Pieczę nad polskimi uczestnikami konferencji sprawowała Tatiana Bitkova, kierowniczka Ukraińsko-Polskiego Akademickiego Centrum Nauki i Kultury Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu im. W.N. Karazina.

W czasie otwarcia konferencji słowa powitalne wygłosili: rektor Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu im. W.N. Karazina Wil Bakirow, konsul generalny Republiki Polskiej w Charkowie Janusz Jabłoński oraz dyrektor programu współczesnych studiów ukraińskich Kanadyjskiego Instytutu Studiów Ukraińskich Uniwersytetu Alberta (University of Alberta) Wołodymyr Krawczenko.

Następnie przystąpiono do krótkiej sesji plenarnej, na której wygłoszono syntetyczne referaty. Pierwszy, zatytułowany *Ukraina: spuścizna 1918 roku*, zaprezentował Władysław Wierstiuk z Instytutu Historii Ukrainy Narodowej Akademii Nauk Ukrainy w Kijowie. Anatolij Rusnaczenko z Tawryjskiego Narodowego Uniwersytetu im. W.I. Wiernadskiego w Kijowie zaprezentował temat *Między dwoma imperiami: 1918 rok w krajach nadbałtyckich i na Ukrainie*. Ostatni referat dotyczył *Piłsudczykowskiej koncepcji nowego układu sił w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1918–1921*, a wygłosił go Piotr Okulewicz z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Po dyskusji dotyczącej tematyki wspomnianych wystąpień nastąpiła prezentacja książek i czasopism, jakie się ukazały w ostatnich latach, w tym poloników (np. słownika wybitnych Polaków w Charkowie).

Konferencję podzielono na trzy sekcje tematyczne, każda z nich prowadzona była przez dwóch moderatorów (jeden z Ukrainy, jeden z Polski) i sekretarza. Sekcję I *Ukraińcy i Polacy w warunkach I wojny światowej* prowadzili Dmytro Czornyj z Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu im. W.N. Karazina i Mariusz Korzeniowski z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Tę sekcję zdominowały referaty dotyczące Ukraińców i Polaków w czasie I wojny światowej i rewolucji: Larysy Syniawskiej z Czerkaskiego Uniwersytetu Narodowego im. Bohdana Chmielnickiego *Ewakuacja przedsiębiorstw podczas I wojny światowej: zaplanowane wywózki / grabież polskiego przemysłu*, Wiktorii Węgierskiej z Żytomierskiego Uniwersytetu Państwowego im. Iwana Franki *Narodowe oddziały wojskowe w warunkach I wojny światowej: podobieństwa, odmienności i polityczne efekty działalności*, Olgi Biłobrowiec z Żytomierskiego Uniwersytetu Państwowego im. Iwana Franki *Stosunek społeczności polskiej na Ukrainie do formowania armii narodowej w czasie I wojny światowej*, Oleksandra Kowalenki i Oleksandra Rachno z Narodowego Uniwersytetu „Czernichowskie Kolegium” im. T.G. Szewczenki *Formowanie narodowych wojskowych oddziałów i zagonów Ukraińskiego Wolnego Kozactwa na terytorium guberni czernichowskiej w latach 1917–1918*, Walentyny Szewczenko z Instytutu Historii Ukrainy Narodowej Akademii Nauk Ukrainy w Kijowie *Transformacja miejskiego ustroju Charkowa w wojenno-rewolucyjnych warunkach w latach 1914–1918*, Mariusza Korzeniowskiego z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie *Polacy w Kijowie i ukraińskie aspiracje niepodległościowe w latach*

1917–1918 oraz Tatiany Kowalenko z Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu im. W.N. Karazina *Reewakuacja uciekinierów polskich w latach 1917–1918*. Pozostałe referaty w tej sekcji dotyczyły historii kultury, politycznej i gospodarczej: Walentyny Nestorenko z Czerkaskiego Obwodowego Muzeum Krajoznawczego *Karol Szymanowski w Jelizawietgradzie (lata 1917–1919)*, Olgi Hajdaj z Czarnomorskiego Narodowego Uniwersytetu im. P. Mołyły w Mikołajowie *Udział przedstawicieli polskich demokratów w Centralnej Radzie* oraz Natalii Trifonowej z Muzeum Pieniądza Banku Narodowego w Kijowie *Ukraiński Bank Państwowy i emisja pierwszych obligacji Ukraińskiej Republiki Ludowej*.

Sekcję II *Ukraina w 1918 roku: procesy państwowotwórcze* prowadzili Lubow Żwanko z Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu Gospodarki Miejskiej im. O.M. Bekietowa i Maciej Krotofil z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Pierwszą część tej sekcji zdominowały referaty dotyczące dziejów całej Ukrainy: Oleksandry Kudłaj z Instytutu Historii Ukrainy Narodowej Akademii Nauk Ukrainy w Kijowie *Dyplomacja Ukraińskiej Republiki Ludowej i pokój brzeski. Stan badań we współczesnej historiografii ukraińskiej*, Iriny Szandry z Charkowskiej Państwowej Akademii Kultury *Przedstawicielskie organizacje przedsiębiorstw a ukraińskie urzędy w 1918 roku: poszukiwanie dróg porozumienia*, Anny Kyrydon z Państwowej Naukowej Instytucji „Wydawnictwo Encyklopedyczne” *Rok 1918: instytucjonalizacja życia kościelnego na Ukrainie*, Lubow Żwanko z Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu Gospodarki Miejskiej im. O.M. Bekietowa *Państwo Ukraińskie Pawła Skoropadskiego: aspekty społeczne polityki wewnętrznej (kwiecień–grudzień 1918 r.)* oraz Walerego Lewczenki z Odeskiego Narodowego Uniwersytetu Morskiego *Polityka Państwa Ukraińskiego w zakresie szkolnictwa wyższego*. Kilka referatów tej sekcji dotyczyło dziejów Charkowa w 1918 r.: Serhija Naumowa z Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu im. W.N. Karazina *Uniwersytet Charkowski w 1918 roku: „ukrainizacja”*, Dmytra Czornego z Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu im. W.N. Karazina *Ślepe uliczki pragmatyzmu politycznego: elita guberni charkowskiej w 1918 roku*, Serhija Dejenki z Charkowskiego Muzeum Historycznego im. M.F. Sumcowa *Główne charkowskie komory celne w Białogrodzie i Wałujkach w okresie Państwa Ukraińskiego (1918 r.)* oraz Wiaczesława Potocznego z Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu im. W.N. Karazina *Problemy zabezpieczenia praworządności w mieście Charków po*

obaleniu reżimu hetmańskiego (grudzień 1918 r.). Następnie wygłoszone zostały referaty z zakresu historii wojskowości: Oleksandra Konika z Chersońskiego Uniwersytetu Państwowego *Ostatni etap I wojny światowej: „ludzki wymiar” (w świetle dokumentów Archiwum Obwodu Chersońskiego)*, Marii Rohoży z Humańskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. P. Tyczyny *Bitwa pod Motowyliwką: miejsce w zmaganiach narodowyzwoleńczych*, Macieja Krotofila z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu *Potencjał militarny Ukraińców w drugiej połowie roku 1918: próba analizy* oraz Mykoły Jacuka z Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu Gospodarki Miejskiej im. O.M. Bekietowa *Organizowanie szkolenia wojenno-politycznego przez Dyrektoriat Ukraińskiej Republiki Ludowej w warunkach rosyjsko-bolszewickiej agresji*. Sekcję II zakończył luźno związany z tematyką referat Agnieszki Sawicz z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu *O niepodległości przy lwowskiej kawie*.

Sekcję III *1918 rok jako data przełomu najnowszej historii Europy Środkowo-Wschodniej* prowadzili Olena Bogdaszyna z Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. G.S. Skoworody i Tadeusz Srogosz z Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie. W tej sekcji również wygłoszono referaty o różnorodnej tematyce. Część z nich dotyczyła budowy państwowości na Ukrainie i w Polsce: Olgi Morozowej z Czarnomorskiego Narodowego Uniwersytetu im. P. Mohyły w Mikołajowie *1918 rok – ważna data w historii Ukrainy i Polski*, Tadeusza Srogosza z Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie *Udział historyków w polskich i ukraińskich centralnych władzach państwowych w latach 1917–1921*, Tomasza Matuszaka z Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim *Odrodzenie państwowości a świadomość społeczeństwa. Trudne początki państwowej służby archiwalnej II Rzeczypospolitej* oraz Oleksandra Sicza z Czernowieckiego Narodowego Uniwersytetu im. Jurija Fedkowycza *Problemy cywilizacyjnego wyboru w krajach Środkowo-Wschodniej Europy po I wojnie światowej*. Część referentów przedstawiło zagadnienia związane z kształtowaniem granic i związanymi z tym konfliktami: Serhij Hanus z Użgorodskiego Narodowego Uniwersytetu *Wschodnia Galicja w projektach odrodzenia polskiej państwowości: od Brześcia do Compiègne (styczeń–listopad 1918 r.)*, Roman Tymoszenko z Instytutu Historii Ukrainy Narodowej Akademii Nauk Ukrainy w Kijowie *Zachodnioukraińska*

ludność w warunkach zakończenia wojny światowej w 1918 roku: między Kijowem a Wiedniem, Dariusz Tarasiuk z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie *Polsko-ukraiński spór o ziemię chełmską i Podlasie w r. 1918*, Ihor Rajkiwski z Przykarpacciego Narodowego Uniwersytetu im. Wasyla Stefanyka *Socjaliści ukraińscy i polscy w warunkach rozpadu Austro-Węgier i proklamowania Zachodnioukraińskiej Republiki Ludowej: między konfrontacją a próbami porozumienia*, Grzegorz Skrukwa z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu *Zachodnie rejony Polski i Ukrainy i ich armie 1918–1919: Wielkopolska i Hałyczyna, Armia Wielkopolska i Ukraińska Armia Halicka. Próba analizy porównawczej* oraz Marek Mikołajczyk z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu *Wojna polsko-bolszewicka w relacji majora Charlesa de Gaulle’a*. Opis życia codziennego znalazł się w referacie Oleny Bogdaszyny z Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. G.S. Skoworody i Dmytra Połupanowa z Charkowskiego Komputerowo-Technologicznego College NTU „HPI” *Między starym i nowym: Rosja na rozdrożu (życie rewolucyjnego Piotrogradu w wspomnieniach M.D. Wrangel*. Na Charkowskim Narodowym Uniwersytecie im. W.N. Karazina prężnie działa Centrum Badań Bałkanistycznych, dlatego nie zabrakło referatów dotyczących dziejów Bułgarii: Dmytra Mykolenki z Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu im. W.N. Karazina *Porażka Bułgarii w 1918 roku w ocenie Partii Ludowo-Liberalnej* oraz Serhija Potraszkowa z Charkowskiej Państwowej Akademii Kultury *„Czerwony” terror w Rosji i stracenie generała Radko Dimitriewa*.

Plenarny charakter miało posiedzenie okrągłego stołu *Stosunki ukraińsko-polskie w latach 1918–1921: lekcja historii i spuścizna dla współczesności*. Tę część konferencji prowadzili Evgen Sinkiewicz z Czarnomorskiego Narodowego Uniwersytetu im. P. Mohyły w Mikołajowie i Mirosław Szumiło z Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie. Dominowały bez wyjątku wystąpienia dotyczące stosunków polsko-ukraińskich: Serhija Trojana z Kijowskiego Uniwersytetu Lotnictwa i Anny Kyrydon z Państwowej Naukowej Instytucji „Wydawnictwo Encyklopedyczne” *Ukraińskie i polskie projekty państwowe po I wojnie światowej: problemy realizacji w świetle koncepcji Jana Stanisława Łosia*, Mirosława Szumiły z Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie *Czy były szanse na zwycięstwo sojuszu polsko-ukraińskiego w 1920 roku?*, Evgena Sinkiewicza z Czarnomorskiego Narodowego Uniwersytetu im. P. Mohyły w Mikołajowie

Losy „petlurowców” na terenach II Rzeczypospolitej w świetle historiografii, Mariny Czyrkowej z Połtawskiego Obwodowego Instytutu Oświaty Podyplomowej im. M.W. Ostrogradskiego *Osobliwości repatriacji polskich poddanych Imperium Rosyjskiego z Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej w latach 1921–1923 (na przykładzie Połtawszczyzny)* oraz *Olgi Rabczenko z Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. G.S. Skoworody* *„Bojkot” polskich wyższych placówek oświatowych dla młodzieży na Ukrainie: przyczyny i następstwa (lata 1920–1925).*

Na zakończenie konferencji nastąpiło podsumowanie pracy sekcji przez prowadzących, a także całości konferencji.

TADEUSZ SROGOSZ
UNIwersytet HUMANISTYCZNO-PRZYRODNICZY
IM. JANA DŁUGOSZA W CZESTOCHOWIE*

* Wydział Filologiczno-Historyczny, Instytut Historii, Zakład Metodologii Historii i Historii Historiografii, e-mail: tadeusz.srogosz@ajd.czyst.pl.